

Rangárþing ytra
Haraldur Birgir Haraldsson
Suðurlandsvegur 1-3
850 Hella

Reykjavík, 20. janúar 2023
UST202212-236/A.B.
10.04.01

Efni: Lýsing – Breyting á aðalskipulagi Rangárþings ytra 2016-2028 og nýtt deiliskipulag - Búrfellslundur

Vísað er til erindis skipulags- og byggingafulltrúa í Rangárþingi ytra er barst 27. desember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um lýsingu á breytingu á aðalskipulagi Rangárþings ytra 2016-2028 og nýju deiliskipulagi fyrir vindorkuver í Búrfellslundi.

Í greinargerð kemur fram að breytingin gengur út á að afmarkað er nýtt iðnaðarsvæði sem heimilar uppbyggingu á allt að 120 MW vindorkugarði og breytingin tekur til rúmlega 1.700 ha svæðis sem nú er skilgreint sem óbyggt svæði og skógræktar- og landgræðslusvæði. Einnig kemur fram að mati á umhverfisáhrifum Búrfellslundar lauk í desember 2016. Í matsskýrslunni er fjallað um möguleg umhverfisáhrif fyrir allt að 200 MW vindorkugarð. Álit Skipulagsstofnunar um mat á umhverfisáhrifum Búrfellslundar liggur fyrir og hefur Búrfellslundur nú verið endurhannaður í samræmi við athugasemdir og ábendingar sem bárust í umhverfismatinu og í ferli 3. áfanga rammaáætlunar.

Svæði í Þjórsárdal og Friðlandið að Fjallabaki

Umhverfisstofnun bendir á að utan við skipulagssvæðið eru tvö friðlýst svæði sem eru friðlýst vegna landslags en þau eru *Svæði í Þjórsárdal* og *Friðlandið að Fjallabaki*.

Umhverfisstofnun bendir á að skv. 54. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd segir að „*Ef starfsemi eða framkvæmdir utan friðlýsts svæðis, sem leyfisskyldar eru samkvæmt öðrum lögum, geta haft áhrif á verndargildi friðlýsta svæðisins skal taka mið af því við ákvörðun um veitingu leyfis. Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar áður en leyfi er veitt. Setja má skilyrði til að koma í veg fyrir skaða af starfseminni eða framkvæmdunum á hinu friðlýsta svæði.*“

Svæði í Þjórsárdal; Umhverfisstofnun telur mikilvægt að það komi fram í breytingartillögunni og í deiliskipulaginu að skipulagssvæðið sé á jaðri svæðis í Þjórsárdal sem var friðlýst í janúar 2020, sbr. auglýsing nr. 110/2020.¹ Verndunin nær til sérstæðra jarðmyndana, landslags, lífríkis, fossa, vatnsfarvega og menningarlegs gildis svæðisins og með friðlýsingunni skal tryggt að þeim verði ekki spillt, sbr. m.a. markmiðsákvæði 2. gr. auglýsingarinnar.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að fjarlægð skipulagssvæðisins frá hinu friðlýsta svæði er um 5-10 km í beinni loftlínu, og þar sem hún er styst er hún um 5 km. Fjarlægð skipulagssvæðisins að Hjálparfossi er um 15 km.

¹ <https://ust.is/library/Skrar/Einstaklingar/Nattura/Fridlyst-Svaedi/Fri%20c3%b0l%20c3%bd%20nr%20110%202020.pdf>

Friðland að Fjallabaki: Friðland að Fjallabaki var friðlýst árið 1979. Megineinkenni svæðisins eru fjölbreytt landslag og landslagsheildir, mikill breytileiki jarðminja og jarðhitafyrirbæra, sérstakt en viðkvæmt lífríki, víðerni, kyrrð og litadýrð. Markmið friðlýsingarinnar er að vernda þessar sérstæðu jarðminjar, landslag, lífríki og ósnortin víðerni svæðisins.²

Fjarlægð skipulagssvæðisins að friðlandinu er um 15-20 km í beinni loftlínu, styst er hún um 15 km. Fjarlægð skipulagssvæðisins að fjallinu Löðmundi sem er vinsælt útsýnisfjall er um 20 km.

Í matsskýrslu fyrir Búrfellslund³ segir á bls. 66 að eftirfarandi viðmið séu notuð við vægiseinkunn fyrir sjónræn áhrif vindmyllanna.

- *Talsvert neikvæð áhrif 5 - 10 km – Á þessu belti getur verið erfitt að ráða í fjarlægð til vindmyllanna og þar með stærð þeirra. Vindmyllurnar eru áberandi í landslaginu jafnvel þótt lögun þess og gróður dragi sums staðar úr sjónrænum áhrifum.*
- *Verulega neikvæð áhrif 0 - 5 km – Vindmyllurnar eru ráðandi í umhverfinu og mjög áberandi.*

Að mati Umhverfisstofnunar mun framkvæmdin eins og hún er lögð fram á yfirlitsmynd 1 í lýsingu hafa talsvert til verulega neikvæð áhrif á verndarsvæði í Þjórsárdal og neikvæð áhrif á verndarsvæði Friðlandsins að Fjallabaki.

Auk þess er fjallað um sjónræn áhrif frá helstu ferðaleiðum og áningarstöðum í matsskýrslu³ í töflum 7.4. og 7.5. Umhverfisstofnun telur þessar töflur vera góðar og gæti verið fyrirmynd við gerð skipulagsáætlananna. Hins vegar þyrfti að uppfæra þær með tilliti til breyttra forsenda og gera frekari ásýndarmyndir frá friðlýstu svæðunum.

Auk þess bendir stofnunin á að ekki einungis sé hægt að miða áhrifamat við leiðir og áningarstaði heldur þarf að meta áhrif framkvæmdanna frá friðlöndunum.

Umhverfisstofnun tekur undir álit Skipulagsstofnunar⁴ um mat á umhverfisáhrifum frá árinu 2016 varðandi verkefnið þar sem segir að ljóst er að áhrif á landslag og ásýnd vega þungt við umhverfismat vindorkuvera en um er að ræða stór mannvirki sem eru sýnileg um langan veg.

Annað áhrifasvæði sem stofnunin vill vekja athygli á er Dómadalsleið, sem er önnur aðalleiðin inn á Friðlandið að Fjallabaki, um 9-10 km sunnan skipulagssvæðisins.

Staðsetning vindmylla

Í greinargerð lýsingar kemur fram að við ákvörðun á hæð og uppröðun á vindmyllum verður leitast við að hámarka orkunýtingu en samhliða því verður leitast við að lágmarka sjónræn áhrif. Í álitum Skipulagsstofnunar segir að þegar kemur að deiliskipulagsgerð og umhverfismati þess fyrir vindorkuverið er mikilvægt að bera saman áhrif ólíkra útfærslna og setja skýra skilmála um staðsetningu einstakra vindmylla.⁴

² <https://ust.is/nattura/natturuverndarsvaedi/fridlyst-svaedi/sudurland/fridland-ad-fjallabaki/>

³

[https://www.skipulag.is/media/attachments/Umhverfismat/1182/B%C3%BArfellslundur_matsskyrsla_%20\(002\).pdf](https://www.skipulag.is/media/attachments/Umhverfismat/1182/B%C3%BArfellslundur_matsskyrsla_%20(002).pdf)

⁴ <https://www.skipulag.is/media/attachments/Umhverfismat/1180/201507054.pdf>

Umhverfisstofnun leggur því ríka áherslu á að settir séu skýrir skilmálar um að hæð og staðsetning vindmylla rýri ekki verndargildi friðlýstra svæða og verndarsvæða.

Óbyggð víðerni

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt 3. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013, þar sem fjallað er um verndarmarkmið fyrir jarðminjar, vatnasvæði, landslag og víðerni, segir að til að stuðla að vernd jarðfræðilegrar fjölbreytni landsins og fjölbreytni landslags skal stefnt að því að standa vörð um óbyggð víðerni landsins.

Samkvæmt náttúruverndarlögum nr. 60/2013 eru óbyggð víðerni skilgreind sem svæði í óbyggðum sem er að jafnaði a.m.k. 25 km² að stærð, eða þannig að hægt sé að njóta þar einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja, og að jafnaði í a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum og öðrum tæknilegum ummerkjum, svo sem raflinum, orkuverum, miðlunarlónum og uppbyggðum vegum.

Skipulagsstofnun og Umhverfisstofnun hafi forgöngu um að reglulega liggi fyrir uppfærð kort af umfangi og þróun víðerna á miðhálandinu og er sú vinna í gangi.

Umhverfisstofnun telur að tillagan muni hafa áhrif á verndargildi víðerna og því mikilvægt að það komi fram með skýrum hætti í tillögunni hver stefna sveitarfélagsins er varðandi verndun óbyggðra víðerna í sveitarfélaginu.

Gervigígar

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt kortasjá Náttúrufræðistofnunar Íslands eru gervigígar á skipulagssvæðinu. Gervigígar eru jarðmyndanir sem eru fágætar á landsvísu sem og á heimsvísu. Gervigígar eru viðkvæmir fyrir ágangi og þarf hvarvetna að gera sérstakar ráðstafanir til að varðveita þá þar sem einhver umferð er.

Umhverfisstofnun bendir á að gervigígar falla einnig undir a. lið 2. mgr. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sama ákvæðis. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúrufræðilegra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Úrgangur

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að í greinargerð og umhverfisskýrslu sé fjallað um umfang úrgangs sem fylgir uppbyggingu og síðar viðhaldi og niðurrifi.

Deiliskipulagsáætlanir

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á tveimur deiliskipulagsáætlunum sem eru fyrir utan skipulagssvæðið. Annars vegar áætlun fyrir Stöng og Gjana í Þjórsárdal þar sem gert er ráð fyrir uppbyggingu áningarstaða og gönguleiða og hins vegar áætlun fyrir Reykholt í Þjórsárdal.

Samráð

Eins og kom hér fram munu tillögurnar að mati Umhverfisstofnunar hafa áhrif á tvö friðlýst svæði. Því er mikilvægt að mati stofnunarinnar að haldinn sé samráðsfundur með

stofnuninni þegar vinnslutillaga hefur verið unnin og stofnunin upplýst um áhrif tillögunnar á friðlöndin. Mikilvægt er að stofnunin geti brugðist við og komið með athugasemdir á vinnslustigi, ef vinnslutillagan mun hafa neikvæð áhrif á verndargildi friðlandanna.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson
sérfræðingur

Agnes Þorkelsdóttir
sérfræðingur